

DOMINIK GABOR dominik.gabor@us.edu.pl
Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polonia

The Opole Studies in Administration and Law
Opole University Press, Polonia
ISSN: 1731-8297
ISSN-e: 2658-1922
Periodicity: Trimestral
vol. 20, no. 1, 2022
redakcja.osap@gmail.com

Received: 19 March 2022
Accepted: 17 April 2022

URL: <http://portal.amelica.org/ameli/journal/463/4633633002/>

Streszczenie: Twórczość commentary jest jednym z obecnych trendów w polskim Internecie. Coraz więcej internautów rozpoczyna swoją przygodę z tworzeniem materiałów komentujących, omawiających, a czasem i piętnujących zachowania innych użytkowników Internetu – zwłaszcza influencerów. W artykule omówiono kluczowe w opinii autora problemy prawne wynikające z rodzaju twórczości, jaką są materiały typu commentary. W opracowaniu przeanalizowano: problematykę prawa autorskiego w postaci prawa cytatu, ochrony dóbr osobistych – czci i dobrego imienia, prawa karnego – zniesławienia, a także zagadnienie tajemnicy źródeł informacji. W artykule przedstawiono również praktyczne porady dla osób zajmujących się commentary, aby ułatwić im działalność w Internecie.

Słowa kluczowe: prawo autorskie, dobra osobiste, zniesławienie, commentary, Internet.

Abstract: Commentary-production work is one of the current trends on the Polish Internet. More and more Internet users start their adventure by creating materials that comment, discuss and sometimes stigmatize the behavior of other Internet users – especially influencers. The article discusses the key, in the author's opinion, legal problems resulting from the type of creativity, that is commentary-type materials. The study analyzes copyright issues in the form of the right to quote, protection of personal rights – dignity and good name, criminal law – defamation, and the secrecy of information sources. The article also provides practical advice for commentary creators to facilitate their online activities.

Keywords: copyright, personal rights, commentary, defamation, the Internet.

1. Wprowadzenie

Twórczość *commentary* jest udostępniana w mediach strumieniowych, czyli za pomocą streamingu – sposobu transmisji danych w Internecie (Gabor, Grzybczyk 2021: 99) i portalach społecznościowych. Opiera się na śledzeniu, analizie oraz komentowaniu poczynąń internetowych twórców. Jest to rodzaj treści tworzonych w sieci, charakterystyczny w szczególności dla platformy YouTube, dlatego też niniejszy artykuł skupi się na omówieniu audiowizualnej twórczości *commentary*. Wynika to z większych możliwości oferowanych przez tę platformę w zakresie tworzenia materiałów audiowizualnych w porównaniu do innych stron internetowych. *Commentary* zakłada stałe śledzenie najnowszych

wiadomości ze świata cyfrowego oraz reagowanie na te wydarzenia. W przeciwieństwie jednak do typowych tabloidów, np. „Faktu”, czy tzw. portali plotkarskich, takich jak Plotek – twórcy treści *commentary* co do zasady nie dążą wyłącznie do tworzenia prowokacyjnych treści opartych na sensacji. Nie zmienia to faktu, że sensacja jest wpisana w charakter materiału, jeśli twórca *commentary* porusza omawiane zagadnienie jako pierwszy. Opisywany typ materiałów audiowizualnych opiera się na analizie krytycznej wydarzeń świata cyfrowego. Zawiera własne stanowisko twórcy, które jest niejednokrotnie uatrakcyjniane treściami satyrycznymi, prześmiewczymi. *Commentary* można podzielić na dwa typy. Pierwszy – tzw. przegląd Internetu – zakłada omawianie wielu aktualnych w sieci tematów, np. transmisje na żywo prowadzone przez kanał Aferki (Aferki 2022). Drugim typem są materiały, w których twórca podejmuje jeden, wybrany przez siebie problem, np. materiały przygotowane przez youtubera Gargamela (GargamelVlog 2022).

Ryc. 1.

Przykładowy materiał *commentary* – tzw. „przegląd Internetu” udostępniony na platformie YouTube.

Przykładowy materiał *commentary* – tzw. „przegląd Internetu” udostępniony na platformie YouTube. Na grafice widoczny jest odtwarzacz filmu z wyświetlonym materiałem, który podlega omówieniu. Po prawej stronie znajduje się podział filmu oparty na kolejnych analizowanych w materiale zagadnieniach (źródło grafiki: Stanowski ATAKUJE Szefa Mafii!!..tomasz gimper działowy. <https://www.youtube.com/watch?v=YKwkWIOrNVg>)

Tego typu materiały nie są nowe. Na platformie YouTube można znaleźć pierwszy kontent *commentary* datowany już na 2015 r. Za prekursora i najbardziej rzetelnego twórcę tego rodzaju materiałów w Polsce uważa się Sylwestra Wardęgę. Poza Sylwestrem Wardęgą popularnymi twórcami *commentary* w Polsce na przełomie lat 2021 i 2022 są: Tomasz Bagiński ps. „REVO”, Mikołaj Tylko ps. „Konopsky” oraz Tomasz Działowy ps. „Gimper”. Analizowany rodzaj twórczości internetowej najbardziej na znaczeniu zyskał w 2021 r., kiedy Sylwester Wardęga podjął się dwóch spraw, które wywołały prawdziwe zamieszanie w świecie cyfrowym – zwłaszcza w środowisku influencerów. Pierwszą sprawą było korzystanie przez jedną z najpopularniejszych influencerów w Polsce – Weronikę Sowę ps. „Wersow” z grafiki w ramach logo swojego kanału bez uprawnień, które wynikałyby z udzielonej licencji lub umowy przenoszącej prawa autorskie do grafiki (HIPOKRYZJA EKIPY... 2021: 4:50–9:32). Drugą sprawą było zainicjowanie akcji walki z tzw. scamami, czyli produktami, które nie posiadają właściwości, jakie są przedstawiane w materiałach sponsorowanych udostępnianych przez influencerów albo nie są w ogóle dostarczane kupującym (FRIZ OSKARŻA... 2021: 0:00–19:35). Nic więc dziwnego, że coraz więcej internetowych twórców

zaczyna swoją przygodę z kontentem *commentary*. Sama tego rodzaju twórczość jest też wskazywana jako jeden z trendów polskiego YouTube'a na 2022 rok (Polski YouTube... 2022: 27:20–34:12). Następne lata również powinny być sprzyjające dla zasięgów materiałów twórców kontentu *commentary*, ponieważ rynek influencerów nieustannie dostarcza kolejnych kontrowersji i afer do przeanalizowania.

Z twórczością *commentary* wiąże się szereg zagadnień prawnych, z których zwykli internauci, a nawet i sami twórcy, mogą nie zdawać sobie sprawy. Przede wszystkim wynikają one z samej charakterystyki opisywanego rodzaju materiałów w Internecie, które skupione są na analizie i nierzadko krytyce innych użytkowników sieci. W artykule zostaną zaprezentowane wybrane i w ocenie autora kluczowe zagadnienia prawne powiązane z *commentary*: prawo cytatu, dobra osobiste, zniesławienie oraz tajemnica źródeł informacji.

2. Prawo cytatu

Działalność w Internecie, która polega na tworzeniu materiałów komentujących poczynania innych twórców, od razu rodzi problem wykorzystywania przez tworzących prawa cytatu. Prawo cytatu zostało uregulowane w art. 29 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej: PrAut). Przepis ten zezwala na przytaczanie w innych utworach części, urywków innych utworów lub wskazanych w treści rodzajów utworów w całości. Jednakże ustawodawca ograniczył możliwość korzystania z tego prawa wyłącznie do przypadków, w których cytaty realizuje określone cele: wyjaśniania, polemiki, analizy krytycznej lub naukowej, nauczania lub praw gatunku twórczości (art. 29 PrAut). Wbrew wciąż obecnemu pogładowi niektórych internautów – prawo autorskie nie określa dozwolonego cytatu utworu audiowizualnego jako możliwe wykorzystanie 30 sekund jego czasu trwania. Taki pogląd wykształcił się najpewniej z reguł działania systemów dbających o nienaruszanie praw autorskich na platformach, np. w systemie ContentID funkcjonującym w ramach YouTube. W amerykańskim systemie dozwolonego użytku *fair use* w praktyce mediów powszechnie przyjęto stosowanie wytycznych w zakresie dozwolonego użytku dla mediów edukacyjnych stworzonych przez Uniwersytet Waszyngtonu. Zasady te określają wykorzystanie 10% muzyki i tekstu z pojedynczego utworu muzycznego w edukacyjnym multimedium, jednak zawsze część tego wykorzystanego utworu nie może być dłuższa niż 30 sekund (University of Washington 1996). Przeniesienie tych zasad do systemów dbających o poszanowanie praw autorskich mogło spowodować ograniczenie analizy o treści zawierające inne materiały, które są krótsze niż 30 sekund.

Prawo cytatu to jedna z najczęściej wykorzystywanych postaci dozwolonego użytku (Markiewicz [red.] 2021: 777), która wspiera postęp oraz progresję kultury, pozwala na wymianę myśli w społeczeństwie, a także jest podstawą istnienia niektórych rodzajów twórczości (Machała, Sarbiński [red.] 2019: 637), jak np. twórczości recenzenckiej. Dozwolony użytek, a w przypadku prawa cytatu – dozwolony użytek publiczny wprowadzony z uwagi na interesy społeczne, to konstrukcja umożliwiająca korzystanie z utworów chronionych bez zgody uprawnionego (Barta, Markiewicz 2017: 95). Utwór korzystający, zawierający cytaty, nazywany jest również utworem z zapożyczeniami, który jest jednym z

typów utworów niesamoistnych (Sieńczyło-Chalbic [red.] 2021: 123). Twórcy *commentary* chętnie wprowadzają do swoich materiałów fragmenty, a czasem nawet całe cudze utwory. Jest to naturalne, biorąc pod uwagę, że na tej podstawie budują oni cały udostępniany materiał. Jednakże twórcy ci muszą być świadomi wymogów, jakie dla legalności zastosowania prawa cytatu z art. 29 PrAut ustanowił ustawodawca.

Przede wszystkim dzieło, w którym umieszcza się cytat, musi być utworem w rozumieniu prawa autorskiego, a zatem musi spełniać wszystkie przesłanki z art. 1 ust. 1 PrAut. Dzieło musi: być przejawem działalności twórczej, posiadać indywidualny charakter oraz zostać ustalone. Literatura oraz orzecznictwo w tym zakresie są niezwykle bogate. Dlatego, skracając rozważania w tym zakresie do niezbędnego minimum, należy zwrócić uwagę na podstawowe definiowanie wskazanych w art. 1 ust. 1 PrAut przesłanek. Działalność twórcza jest subiektywną nowością dla twórcy dzieła, określaną również jako „oryginalność” (Barta, Markiewicz [red.] 2011: 29–30). Indywidualny charakter to możliwość podejmowania przez twórcę swobodnych i twórczych (inaczej kreatywnych) wyborów, które w efekcie pozwolą na stworzenie danego wytworu intelektu (Markiewicz [red.] 2021: 55). Ustalenie oznacza możliwość zakomunikowania dzieła przynajmniej jednej osobie poza samym twórcą (Markiewicz [red.] 2021: 63). Materiały *commentary* spełniają te przesłanki, dzięki czemu są odrębnymi utworami. Twórcy *commentary* dokonują twórczych wyborów w postaci: wyboru tematu, jego opisanie, sformułowania własnych przemyśleń, stworzenia całego „opakowania” w postaci audialnej oraz wizualnej. Dzięki temu takie materiały są równocześnie oryginalne. Stanowią ponadto samoistną całość – cytat nie przejmuje kontroli twórczej nad utworem cytującym. Prawo autorskie w art. 1 ust. 2 pkt 9 PrAut wprost wskazuje na to, że utworami są w szczególności utwory audiowizualne, tj. m.in. dzieła stanowiące połączenie audio oraz wideo (Markiewicz [red.] 2021: 124). Status utworu chronionego wynika również z charakterystyki materiałów *commentary*. Są one bowiem podobne do recenzji, krytyki literackiej, a nawet reportażu czy dokumentu. Jeżeli jednak dana treść nie spełniałaby przesłanek uznania jej za utwór – zapożyczone fragmenty należy oznaczyć, ujawniając jednocześnie twórcę oraz źródło zapożyczenia (Niewęglowski 2021: 367).

Ustawa uzależnia wielkość fragmentu możliwego do zaczerpnięcia w ramach cytatu od rodzaju utworu, z którego określony wycinek pochodzi. W całości mogą zostać zacytowane wyłącznie utwory plastyczne, np. obrazy, utwory fotograficzne – zdjęcia lub drobne utwory (art. 29 PrAut). Pozostałe dzieła chronione prawem autorskim mogą zostać zacytowane wyłącznie w urywkach (art. 29 PrAut). Ustawa nie definiuje pojęć „urywek” oraz „drobny utwór”. Orzecznictwo jednak, które można wykorzystać do wypracowania znaczenia obydwu przedstawionych wyżej pojęć (Michalak [red.] 2019: 256), wskazuje, że do każdego przypadku należy podchodzić indywidualnie przy wykorzystaniu porównania rozmiaru dzieła cytującego z dziełem cytowanym (sygn. akt I ACa 275/16). Nie może być bowiem wątpliwości, że, mimo wykorzystania cytatu, powstało odrębne dzieło (sygn. akt I CK 232/04). Sam cytat powinien być podrzędny w stosunku do utworu głównego i być na tyle duży, aby realizował cel cytatu i został przez odbiorców zrozumiany, a jednocześnie nie był zbyt obszerny (sygn. akt III CSK 11/17). Niezależnie jednak od wielkości cytowanych utworów

każdorazowo muszą one być rozpowszechnione. Przepis art. 6 ust. 1 pkt 3 PrAut stanowi, że: „utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie”, czyli np. kiedy utwór taki został opublikowany na platformie YouTube.

Dla cytowania kluczowe jest ograniczenie prawa cytatu wyłącznie do sytuacji, w których jego zastosowanie spełnia co najmniej jeden z wyczerpująco wymienionych przez ustawodawcę celów: wyjaśniania, polemiki, analizy krytycznej lub naukowej, nauczania lub praw gatunku twórczości (art. 29 PrAut). Wyjaśnianie to ułatwianie odbioru danego dzieła poprzez cytaty, które mogłyby być niezrozumiałe lub zostać zrozumiane niewłaściwie lub w sposób niepełny (Machała, Sarbiński [red.] 2019: 651). Cel polemiki to wykorzystanie cytatu do podjęcia dyskusji, ustosunkowania się do argumentów innych twórców (Ferenc-Szydełko [red.] 2021: 196). Analiza krytyczna jest procesem rozważania i badania cytowanej treści dla potrzeb jej oceny (Małek 2011: 286). Prawa gatunku twórczości to możliwość samodzielnej twórczości, która ze swojej istoty oparta jest na nawiązaniu wprost do innego dzieła (Barta, Markiewicz [red.] 2011: 270). Przed wyodrębnieniem art. 29. PrAut to parodia była podstawowym przykładem takiego gatunku twórczości (Ferenc-Szydełko [red.] 2021: 196–197). Obecnie można spotkać się ze stanowiskiem, że cel cytatu w postaci praw gatunku twórczości jest na tyle nieskonkretyzowany, że pozwala na objęcie wielu rodzajów cytowania, które nie mieściłyby się w pozostałych celach wymienionych w art. 29 PrAut, np. cytat filmowy, cytat muzyczny, motto (Markiewicz [red.] 2021: 788–789).

Twórczość *commentary* spełnia cele wyznaczone przez ustawodawcę. Cel wyjaśniania osiąga się zobrazowaniem przekazywanej treści materiałem, na bazie którego ta treść powstała. Cel polemiki wypełniany jest w przypadku ustosunkowania się twórcy do odpowiedzi na jego wcześniejszy materiał. Cel analizy krytycznej jest podstawowym celem działalności twórców *commentary*, zwłaszcza w przypadkach, w których opublikowany materiał przypomina efekt dziennikarskiego śledztwa. Można również zastanowić się, czy twórczość *commentary* nie jest na tyle niezależna i ugruntowana w kulturze Internetu, że może stanowić swoiste prawa gatunku twórczości. Kluczowe byłoby jednak potwierdzenie takiego stanowiska w orzecznictwie. Jednakże nie będzie spełniało celów cytatu takie przytoczenie innego utworu chronionego, które nie wniesie wartości twórczej – artystycznej i będzie wyłącznie tłem w materiale *commentary* (Wachowska 2009: 41).

W materiałach *commentary* często cytuje się fragmenty utworów audiowizualnych. Treści wideo zawierają najczęściej utrwalony wizerunek influencera, który następnie z uwagi na cytaty jest przenoszony do kontentu *commentary*. Można wykorzystać w ramach cytatu fragment filmu wraz z wizerunkiem influencera, jeżeli wizerunek ten został pierwotnie rozpowszechniony przy zachowaniu wymagań art. 81 PrAut. W przypadku internetowych twórców materiałów audiowizualnych – zwykle będzie to wynikało z wypełnienia przesłanki zgody na rozpowszechnienie wizerunku. Zgoda zostanie najczęściej wyrażona w formie autozezwoleń wynikającego z występowania w stworzonym przez siebie materiale. Przepis art. 29 PrAut dotyczy utworów niezależnie od ich elementów składowych. Dlatego cytowanie nie będzie naruszało zasad rozpowszechniania wizerunku, jeśli w zacytowanym

utworze audiowizualnym został on rozpowszechniony zgodnie z art. 81 PrAut. W innym przypadku wystąpi konieczność indywidualnej analizy sytuacji dla oceny wystąpienia ewentualnego naruszenia.

Niezwykle istotną kwestię reguluje art. 34 PrAut. Prawo autorskie wymaga, aby cytujący przy wykorzystaniu istniejących możliwości wskazywał imię oraz nazwisko twórcy lub twórców oraz źródło, z którego cytowany materiał został pozyskany. Z racji dostępności tego typu informacji w Internecie zasadniczo nie powinny wystąpić problemy z określeniem twórcy cytowanego dzieła. Jednakże jeśli oznaczenie twórcy i źródła jest niepełne ze względu na obiektywne okoliczności – nie jest to naruszenie prawa autorskiego (Niewęglowski 2021: 436). W zakresie przytaczania internetowych materiałów wydaje się niecelowe wymuszanie wskazywania imienia i nazwiska twórcy cytowanego utworu. W Internecie funkcjonuje bowiem sposób określania użytkowników poprzez nicki, które niekoniecznie można bezpośrednio powiązać z konkretną osobą, np. w przypadku ukrywania imienia i nazwiska oraz wizerunku. Dlatego należy dopuścić wskazanie nazwy użytkownika zamiast imienia i nazwiska, jeżeli w ten sposób twórca cytowanych treści określa sam siebie. Wynika to również z możliwości oznaczania swoich utworów przez autorów pseudonimem lub udostępniania ich anonimowo, co umożliwia art. 16 pkt 2 PrAut. Dlatego też w przypadku twórców *commentary* istniejące możliwości dotyczą przede wszystkim zdolnych do zastosowania w danym przypadku technologii, które mogą posłużyć zgodnemu z prawem oznaczeniu cytatu np. możliwość umieszczenia planszy z oznaczeniem cytatu w materiale audiowizualnym.

Oznaczanie cytatu opiera się na zwyczaju funkcjonującym w konkretnych dziedzinach twórczości (Barta, Markiewicz [red.] 2011: 288). Co jednak istotne – wskazanie wyłącznie w opisie materiału na portal, w którym go opublikowano, bez jakichkolwiek wyjaśnień – nie spełnia warunku wskazanego w art. 34 PrAut (sygn. akt I CR 191/71). Choć powoływany wyżej wyrok Sądu Najwyższego pochodzi jeszcze z czasów obowiązywania poprzedniej ustawy prawnoautorskiej, to jego tezy w zakresie oznaczania cytatu pozostają nadal aktualne. Sąd Najwyższy wskazał wprost, że nie można dopuścić do sytuacji, w której cytowania są oznaczone w spisie bez wyjaśnienia jakiego fragmentu cytującego utworu dotyczą, a także jaki jest zakres wykorzystania dzieła cytowanego (sygn. akt I CR 191/71). Należy również zauważyć, że z racji rozwoju technologicznego zwiększyła się ilość treści możliwych do zacytowania, np. utwory audiowizualne w sieci czy posty publikowane w mediach społecznościowych. Do nowych rodzajów treści należy zastosować odpowiednio wymogi stawiane cytatami pochodzącym z tradycyjnie pojmowanych źródeł, np. książek.

Zdaniem autora opracowania cytowanie najczęściej wykorzystywanych do tego celu treści w ramach materiału audiowizualnego typu *commentary* powinno wyglądać w następujący sposób:

1. Piśmiennictwo tradycyjne:

a) w przypadku prac indywidualnych: imię i nazwisko lub pseudonim twórcy, tytuł utworu, miejsce wydania lub wydawca, rok wydania, zakres cytowanych stron, ewentualnie wskazanie jednostek redakcyjnych, np. rozdział, podrozdział, punkt;

b) w przypadku prac zbiorowych: imię i nazwisko lub pseudonim twórcy, tytuł fragmentu – w tym miejscu pojawia się oznaczenie wskazujące na część

pracy zbiorowej: „[w:]”, imię i nazwisko lub pseudonim redaktora, tytuł pracy zbiorowej, miejsce wydania lub wydawca, rok wydania, zakres cytowanych stron, ewentualnie wskazanie jednostek redakcyjnych.

2. Artykuły dostępne w Internecie oraz materiały z mediów społecznościowych: imię i nazwisko lub pseudonim, tytuł utworu, link bezpośrednio kierujący do materiału, data dostępu do danej treści – dla zabezpieczenia przed usunięciem materiału lub jego modyfikacją, a tym samym przed zarzutami o niewłaściwość oznaczenia.

3. Grafika: zakres tożsamy z powyższym pkt. 2.

4. Materiały audiowizualne: imię i nazwisko, pseudonim twórcy lub nazwa profilu, np. kanału na platformie YouTube, tytuł utworu, zakres cytowanego materiału – oznaczenie przedziału czasowego materiału audiowizualnego, link bezpośrednio kierujący do materiału, data dostępu do danej treści.

Sposób prezentacji cytatu może być oczywiście różny. Najefektywniejszym sposobem dla twórców *commentary* będzie umieszczenie tekstu obok prezentowanego na filmie materiału, ewentualnie stworzenie pojawiającego się paska ze stosowną informacją. Twórca może również przedstawić cytat, wypowiadając go. W przypadku linku będzie wymagało to podania go w formie znaków wyświetlonych w materiale lub przekierowania przez twórcę do opisu materiału. W opisie twórca będzie mógł umieścić link, aby uniknąć konieczności wypowiedzenia całego adresu URL. Do cytowania można wykorzystać różne jego formatowania. Nie trzeba każdorazowo wskazywać przy cytowanym utworze całego zakresu danych. Oznaczenie może przybrać formę skrótową, jednak sam materiał lub jego opis muszą zawierać spis pełnych informacji o cytowanym utworze. Przykładem tego typu cytowania jest wykorzystane w artykule formatowanie: *The Chicago Manual of Style*.

Ostatnią z kwestii wartych poruszenia w zakresie prawa cytatu są granice dozwolonego użytku uregulowane w art. 35 PrAut. Przepis ten stanowi klauzulę generalną, odwołującą się do pozaprawnych ocen (Barta, Markiewicz 2017: 98). Jest to tzw. test trójstopniowy (Trape 2011: 290), który zakłada wyważanie interesów: podmiotu praw autorskich – najczęściej twórcy utworu, podmiotu innych praw wyłącznych, pozostałych osób oraz całego społeczeństwa (Barta, Markiewicz 2017: 96). Analiza zgodności, czyli identyfikacji braku naruszenia przepisu art. 35 PrAut, wykorzystuje odwołanie do ogólnych zasad prawa autorskiego oraz funkcji, które to prawo spełnia wraz ze zbadaniem, czy podmiot uprawniony otrzymał odpowiednie w danym przypadku wynagrodzenie (Barta, Markiewicz 2017: 96).

3. Dobra osobiste

Twórcy *commentary* nie mogą jednak ograniczać się do zapewnienia zgodności z prawem wyłącznie samych materiałów. Powinni również zwrócić uwagę na efekt tych treści. Zwłaszcza na to, jak ich twórczość wpływa na osoby, które poddawane są ocenie. W swoich wypowiedziach twórca kontentu *commentary* nie może przekroczyć granicy wyznaczonej przez ustawodawcę w art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny (dalej: KC) i naruszyć dóbr osobistych osoby ocenianej w publikowanym materiale.

Dobra osobiste to wartości niemajątkowe, które są na stałe związane z osobą fizyczną lub prawną i zapewniają jej samorealizację (Radwański, Olejniczak 2021: 171–172). Dobra te są osobistymi stanami rzeczy, zawierającymi w sobie cielesną i duchową integralność osoby, jej indywidualność, godność oraz status społeczny (Radwański, Olejniczak 2021: 171). Wyjątkowy charakter tych dóbr wynika z wartości, które nadaje im całe społeczeństwo (Gniewek, Machnikowski [red.] 2021: 61). Ustawodawca zdecydował się nie wymieniać ostatecznie wszystkich dóbr osobistych i pozostawił ich katalog otwarty. Jest to umożliwienie określenia przez społeczeństwo nowych dóbr w wyniku zmian stosunków społecznych (Dmowski, Rudnicki [red.] 2011: 109). Przykładowo za dobro osobiste została uznana nazwa użytkownika Internetu (sygn. akt II CSK 539/07). W szczególności w przypadku oceniania innych twórców przez osobę tworzącą *commentary* należy zwrócić uwagę na dobro osobiste w postaci czci. Cześć człowieka obejmuje wszystkie dziedziny jego życia osobistego, zawodowego i społecznego (sygn. akt II CR 269/87). Wyraża się w aspekcie zewnętrznym jako jego dobre imię oraz w aspekcie wewnętrznym jako godność osoby ludzkiej (sygn. akt V CSK 361/13). Dobre imię to postrzeganie osoby przez środowisko zewnętrzne, a godność to wewnętrzne przekonanie człowieka o swojej wartości (sygn. akt V CSK 361/13).

Twórcy *commentary* raczej nie tworzą treści, które naruszałaby godność człowieka, dlatego analiza powinna być dokonana z punktu widzenia naruszenia czci zewnętrznej. Przede wszystkim należy wyróżnić dwa rodzaje wypowiedzi – opisowe oraz oceniające (Pietrzykowski [red.] 2020: 123). Wypowiedzi opisowe dotyczą faktów i podlegają weryfikacji w zakresie ich prawdziwości (Pietrzykowski [red.] 2020: 123). Wypowiedź fałszywa (nieprawdziwy zarzut) stanowi naruszenie dóbr osobistych innej osoby (sygn. akt I ACa 1459/01). Jednakże w tym wyroku Sąd wyjaśnił również, że: dobra wiara naruszciciela stanowi jedynie o wyłączeniu jego winy, a naruszenie dalej występuje z uwagi na utrzymanie waloru bezprawności działania osoby naruszającej (sygn. akt I ACa 1459/01). Dobra wiara w rozumieniu Sądu oznacza oparcie się na danych, które zostały zweryfikowane z należytą starannością (sygn. akt I ACa 1459/01). Wypowiedzi oceniające są wyrażeniem opinii o innej osobie (Pietrzykowski [red.] 2020: 123). Do naruszenia w tym przypadku dochodzi wtedy, gdy krytyczna ocena nie jest ani rzetelna, ani rzeczowa (Pietrzykowski [red.] 2020: 123).

Sąd Apelacyjny w Warszawie w jednym wyroku przedstawił najczęstsze sposoby, w jakich dojść może do zniesławienia, czyli naruszenia czci zewnętrznej – dobrego imienia: pomówienie o niedokonane działania, przypisanie nieposiadanych cech, przypisanie nieprezentowanej postawy (sygn. akt V ACa 378/19). Wyżej wskazane działania osoby naruszającej dobra osobiste są dokonywane w sposób umożliwiający wystąpienie skutku w postaci obniżenia zaufania w ocenie społeczeństwa, które to zaufanie jest wymagane w celu wykonywania określonej aktywności (sygn. akt V ACa 378/19).

W zakresie zniewagi orzecznictwo wskazuje na to, iż naruszenie czci może nastąpić również wtedy, gdy naruszciciel znieważa publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga dotarła do osoby znieważanej – nie ma konieczności, aby do naruszenia doszło w obecności tej osoby (sygn. akt V CSK 361/13). Te rozważania można odnieść jednak również do zniesławienia. Istotny jest bowiem skutek czynności

naruszcyciela – samo naruszenie dóbr osobistych, a nie sposób jego dokonania. Przy czym dla oceny, czy do naruszenia rzeczywiście doszło, istotny jest cały kontekst wypowiedzi (sygn. akt IV CKN 1076/00).

Zatem twórcy *commentary* muszą uważnie podchodzić do przekazywanej w swoich materiałach treści. Podstawą w tym przypadku jest rzetelność w pozyskiwaniu danych, tj. wykorzystywanie jedynie tych, które pochodzą ze źródeł cieszących się zaufaniem. Ponadto twórcy muszą zapewnić weryfikację pozyskiwanych danych z rzeczywistym stanem faktycznym, aby uniknąć możliwych pomyłek, które skutkować mogą naruszeniami dóbr osobistych. Taki błąd w weryfikacji wystąpił w przypadku wypowiedzi jednego z twórców *commentary*, który przedstawił innego internetowego twórcę jako osobę, która będąc pełnoletnią, chciała spotkać się z osobą poniżej 15. roku życia w celu współżycia seksualnego (LEKSIU GATE... 2022: 0:00–1:18). Ostatecznie ta wypowiedź okazała się niezgodna z rzeczywistym stanem rzeczy (LEKSIU GATE... 2022: 1:18–9:05). Opisana afery została w sieci nazwana jako „Leksiu Gate”. Dyskusja w sieci jest dopuszczalna, jednak wymiana poglądów powinna się odbywać w dopuszczalnej formule (sygn. akt V CSK 109/11). Z uwagi na obowiązek rozpatrywania naruszenia przez pryzmat kontekstu uzasadnione jest, aby na ocenę miała wpływ atmosfera, sposób komunikacji oraz aranżacja prezentowana w materiałach naruszcyciela, która wynika z założonej konwencji publikowanych treści.

Naruszenie dóbr osobistych związane jest z odpowiedzialnością cywilną określoną w art. 24 KC. Główne roszczenie, jakie może okazać się niezwykle przydatne dla internetowych twórców, których dobra osobiste zostały naruszone, to: żądanie dokonania czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia (art. 24 §1 KC). Możliwym dookreśleniem tego żądania jest wskazanie na usunięcie materiału zawierającego wypowiedź naruszającą dobra osobiste, a także złożenie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Biorąc pod uwagę możliwości platformy YouTube – takie żądanie może polegać na wycięciu z materiału audiowizualnego oznaczonego fragmentu, zastąpieniu go planszą z oświadczeniem lub odsyłającą do osobno opublikowanego oświadczenia. Przy znaczących naruszeniach, które skutkują utratą kontraktów reklamowych lub sponsorskich przez ocenianego w materiale *commentary* twórcę, można żądać naprawienia szkody na zasadach ogólnych, która obejmuje rzeczywistą stratę oraz utracone korzyści (art. 24 §2 KC w zw. z art. 361 KC). Bezprawność naruszenia wyłącza m.in. istnienie uzasadnionego interesu społecznego – publicznego lub prywatnego (Gutowski [red.] 2021: 237).

Należy również zaznaczyć, że może dojść do naruszenia dóbr osobistych osoby prawnej na mocy art. 43 KC. W tym przypadku część osoby prawnej jest rozumiana jako jej dobre imię, renoma oraz marka (Gniewek, Machnikowski [red.] 2021: 101). Zatem naruszenie może dotyczyć nie tylko innej osoby znanej w Internecie, ale również reprezentującej jej agencji menadżerskiej, funkcjonującej np. jako spółka z ograniczoną odpowiedzialnością np. Spotlight Agency.

Jednakże nie w każdej sytuacji art. 24 KC wraz z art. 23 KC będą stanowiły samodzielną podstawę odpowiedzialności za naruszenie (Piesiewicz

2019: 95). Niejednokrotnie należy zwrócić uwagę na inne przepisy kształtujące odpowiedzialność użytkowników Internetu.

Nie tylko inni użytkownicy platform będą zainteresowani ochroną przed zamieszczaniem materiałów o bezprawnym charakterze – naruszających dobra osobiste. Administratorzy platform – usługodawcy również będą starali się zabezpieczyć przed obecnością takich treści w ich serwisach, ponieważ ponoszą oni odpowiedzialność za przechowywane dane (sygn. akt I ACa 1208/16). Administratorzy platform nie będą jednak ponosić odpowiedzialności, jeżeli nie mają świadomości istnienia na ich serwerach materiałów audiowizualnych o bezprawnym charakterze. Jeśli usługodawca wejdzie w posiadanie informacji o takich treściach poprzez urzędowe zawiadomienie lub wiarygodną informację – powinien on bez zbędnej zwłoki zablokować dostęp do takich danych. W ten sposób na mocy art. 14 ust. 1 z dnia 18 lipca 2002 roku ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną (dalej: UŚUDE) administrator platformy uchroni się przed odpowiedzialnością za przechowywanie takich danych. Ponadto na podstawie art. 14 ust. 3 UŚUDE, jeśli usługodawca zawiadomi niezwłocznie użytkownika, który zamieścił bezprawny materiał, o zamiarze zablokowania dostępu, to nie będzie odpowiadał za szkodę wywołaną taką blokadą. Dlatego nie tylko świadomość istnienia treści o bezprawnym charakterze, lecz także brak reakcji na informację o takich materiałach będzie stanowił o odpowiedzialności administratora platformy (sygn. akt I ACa 1208/16).

4. Zniesławienie

Przy okazji rozważań na temat naruszania czci innej osoby nie należy pomijać wątku prawnokarnego, który występuje równolegle z zagadnieniami prawa cywilnego i dóbr osobistych.

Przepis art. 212 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (dalej: KK) ustanawia przestępstwo zniesławienia, które swoją treścią koresponduje z wyjaśnieniami w zakresie istoty naruszenia czci zewnętrznej osoby. Wskazane przestępstwo można popełnić wyłącznie umyślnie, co oznacza, że sprawca musi być świadomy oraz chcieć lub godzić się na to, że przekazana wiadomość o postępowaniu lub właściwościach może poniżyć inną osobę w opinii publicznej lub pozbawić ją zaufania (sygn. akt VI KO 14/59). Komunikat zakwalifikowany jako zniesławienie nie może być zaadresowany (zasłyszany, odebrany) wyłącznie przez samego pokrzywdzonego – musi istnieć przynajmniej jedna osoba trzecia, która odbierze komunikat (Wróbel, Zoll [red.] 2017: 33). Dla zaistnienia wskazanego przestępstwa nie jest konieczny skutek w postaci rzeczywistego poniżenia lub utraty zaufania (sygn. akt II KK 105/10). Opisywanego przestępstwa można dokonać tylko przez działanie (zatem nie przez np. niezaprzeczenie pewnym komunikatom), ale sama treść przekazu nie musi mieć skonkretyzowanego charakteru, a nawet może mieć charakter hipotetyczny (Grześkowiak, Wiak [red.] 2021: 1281). O zniesławieniu nie decyduje jednak subiektywna ocena pokrzywdzonego, a obiektywna analiza przez pryzmat ocen społeczeństwa (Grześkowiak, Wiak [red.] 2021: 1283).

Ustawodawca nałożył większą odpowiedzialność między innymi na internetowych twórców, w tym na tych zajmujących się działalnością *commentary*. Przede wszystkim to te osoby są objęte wprowadzonym przez

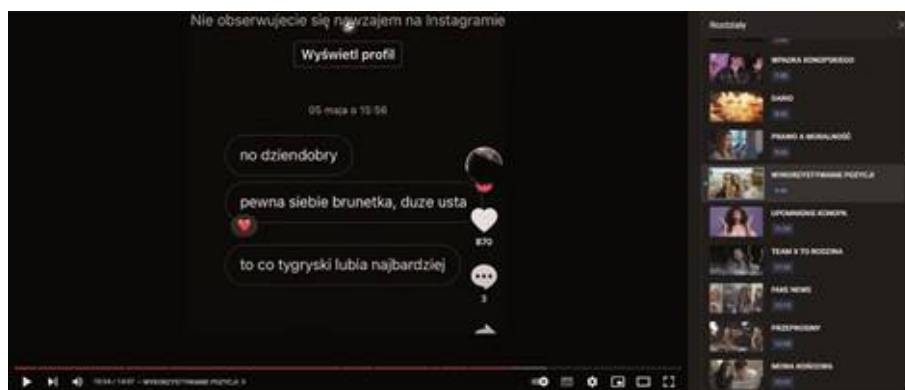
ustawodawcę typem kwalifikowanym przestępstwa zniesławienia. Dokonanie omawianego przestępstwa za pomocą środków masowego komunikowania, tj. Internetu, w szczególności mediów społecznościowych, jest zagrożone grzywną, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (art. 212 §2 KK). Środki masowego komunikowania charakteryzują się masową dostępnością przekazywanych informacji, a nie masową dostępnością środka jako takiego (sygn. akt V KK 231/14). Typ podstawowy przestępstwa zniesławienia nie obejmuje sankcji w postaci kary pozbawienia wolności do roku.

Omawiane przestępstwa ścigane są z oskarżenia prywatnego (art. 212 §4 KK). Oznacza to, że pokrzywdzony samodzielnie wnosi akt oskarżenia do sądu i podtrzymuje go w toku trwania postępowania. Taka osoba musi sama zebrać wszelkie dowody i przedstawić argumentację, z której wynikać będzie popełnienie przestępstwa z art. 212 KK przez konkretną osobę. Oczywiście nie wyłącza to możliwości skorzystania z profesjonalnej pomocy prawnej, która może również reprezentować oskarżyciela prywatnego przed sądem w toku procesu.

Dla twórców materiałów *commentary* znaczenie będzie miał przewidziany w art. 213 §2 pkt 2 KK jeden z rodzajów kontratypu dozwolonej krytyki, który został uregulowany w art. 213 KK (Grześkowiak, Wiak [red.] 2021: 1288). Wyłączenie bezprawności, co równocześnie wyłącza karalność czynu, następuje, gdy twórca wyraził zarzut zniesławiający, jednak prawdziwy i służący obronie społecznie uzasadnionego interesu. Społecznie uzasadniony interes jest skonkretyzowany, wynika z określonej sytuacji faktycznej i realnie wymaga obrony (sygn. akt V KRN 358/73). Warunkami wskazanego wyżej kontratypu w każdym przypadku są charakter publiczny zarzutu oraz jego prawdziwość. W zakresie zarzutu dotyczącego życia prywatnego lub rodzinnego ustawodawca zakłada, że badanie jego prawdziwości może wystąpić jedynie wtedy, gdy sprawca wykaże swoją intencję w zapobieżeniu niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia człowieka albo demoralizacji małoletniego (Grześkowiak, Wiak [red.] 2021: 1290).

5. Tajemnica źródeł informacji

Twórczość *commentary* opiera się na informacjach. Są one kluczowe w stworzeniu materiału, który ma zawierać opis, ocenę i stanowisko twórcy wobec zachowania innych internetowych osobowości. Informacje te pozyskiwane są z różnych źródeł. Czasem twórca samodzielnie poszukuje materiałów, które wykorzysta w swoim dziele – najczęściej korzystając z zasobów sieci Internet. Jednak niejednokrotnie, prowadząc swoje internetowe śledztwo, korzysta z informacji udostępnionych mu przez innych użytkowników. Te pozyskane wiadomości mogą mieć formę rozmowy lub wywiadu z informatorem, printscreenów rozmów z komunikatorów internetowych, skanów lub zdjęć dokumentów.

Ryc. 2.

Fragment materiału *commentary* podczas którego analizowany jest fragment korespondencji z aplikacji Instagram, którą uzyskał twórca materiału audiowizualnego

Fragment materiału *commentary* podczas którego analizowany jest fragment korespondencji z aplikacji Instagram, którą uzyskał twórca materiału audiowizualnego (źródło grafiki: SEKRETNY FOLDER LEKSIA – Leksiu Gate (Konopsky, Team X, Wardęga). WATAHA – Krulstwo. 10:34. <https://www.youtube.com/watch?v=etEjBscP8HQ>)

W związku z tak prowadzoną działalnością znaczenia nabierają przepisy gwarantujące ochronę tajemnicy źródeł informacji. Regulacje określające zakres tej ochrony są rozproszone po różnych gałęziach prawa. Pod uwagę należy wziąć trzy podstawowe filary. Prawo karne ze względu na przestępstwa ujawniania informacji w związku z wykonywaną funkcją (art. 266 KK) oraz bezprawne uzyskanie informacji (art. 267 KK). Prawo cywilne z racji ochrony dóbr osobistych w postaci: tajemnicy korespondencji, prawa do komunikowania się oraz prawa do prywatności (Osajda [red.] 2017: 181, 190). Prawo autorskie, w szczególności art. 84 PrAut, które uszczegóławia wybrane zagadnienia znajdujące się w Kodeksie cywilnym.

Współczesna społeczność międzynarodowa przyjęła za standard ochronę prywatności oraz korespondencji. Na poziomie międzynarodowym wynika to z art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie 4 listopada 1950 roku, zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2. Polska w prawie krajowym podstawowe standardy ochrony prywatności oraz korespondencji wyznaczyła w art. 47, art. 49 oraz art. 51 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. Przedstawione artykuły dotyczą kolejno: prawa do ochrony prywatności, tajemnicy i ochrony tajemnicy komunikowania się, prawa ochrony danych osobowych.

Ochrona prywatności, tajemnicy korespondencji, a także wynikająca z tych obszarów tajemnica źródeł informacji jest rozproszona po wielu aktach prawnych należących do różnych gałęzi prawa. Ponadto wartości te są chronione nie tylko na poziomie krajowym, ale, co zostało już wyżej zaakcentowane, również na poziomie międzynarodowym.

W Polsce na podstawie art. 23 KC ustanowiono domyślną ochronę prywatności, w tym danych osobowych, oraz korespondencji przed bezprawnym ujawnieniem. Oznacza to, że twórcy *commentary* muszą zawsze wychodzić z założenia, że nie mogą ujawnić informacji o informatorze wraz z treścią przekazanych w korespondencji wiadomości. Aby dokonać naruszenia nie jest konieczne ujawnienie imienia i nazwiska – wystarczą informacje, po których

będzie można zidentyfikować konkretną osobę. Taka sytuacja może wystąpić, gdy artykuł prasowy nie wskazuje wprost na imię i nazwisko opisywanej osoby (Osajda [red.] 2017: 181). Bezprawności zachowania, w przeciwieństwie do ochrony czci, nie wyłącza prawdziwość ujawnionych wiadomości (sygn. akt I CR 4/86). Jeżeli twórcy zarzucono by naruszenie dobra osobistego w postaci prywatności – może on odeprzeć ten zarzut argumentacją wskazującą na cel moralizatorski mieszczący się w granicach wartości nadrzędnych i powiązanych z człowiekiem. Taką analizę dotyczącą działalności dziennikarskiej przedstawił Sąd Najwyższy (sygn. akt I CR 400/83). W tym samym wyroku Sąd Najwyższy zidentyfikował również przykładowe czynności naruszające prywatność: ujawnianie faktów z życia osobistego i rodzinnego, nadużywanie uzyskanych informacji, zbieranie w drodze prywatnych wywiadów informacji i ocen ze sfery intymności, w celu publikacji lub rozgłoszenia w inny sposób (sygn. akt I CR 400/83). Naruszenie zostanie wyłączone przez zgodę dysponenta dobra. Taka zgoda może zostać wyrażona w dowolnej postaci, jednak dla bezpieczeństwa twórcy powinna być przedstawiona na piśmie lub co najmniej w trwałej postaci elektronicznej.

Tajemnica korespondencji, wynikająca z art. 23 KC, chroni treść komunikatów bez względu na środek użyty do ich wyrażenia, o ile nie jest to środek publicznego komunikowania się (Osajda [red.] 2017: 190). Takim środkiem publicznym jest np. post w serwisie Facebook udostępniony przez użytkownika jako „publiczny”. Rozpowszechnienie cudzej korespondencji stanowi również naruszenie prywatności, wystarczy jednak samo zapoznanie się z jej treścią, aby dokonać naruszenia (Osajda [red.] 2017: 191). Korespondencja w stosunkach cywilnoprawnych jest utrwaloną informacją, która została zaadresowana do określonego kręgu osób, np. list, e-mail, SMS (Markiewicz 2012: 92–93). Dobro osobiste tajemnicy korespondencji przysługuje zarówno odbiorcy, jak i nadawcy (Osajda [red.] 2017: 191), jednak to odbiorca korespondencji posiada większe uprawnienia w zakresie zarządzania tym dobrem osobistym. Choć zarówno nadawca, jak i odbiorca mają prawo do decydowania o jej rozpowszechnieniu lub nie (sygn. akt VI ACa 1875/15), to na podstawie art. 82 PrAut to osoba, do której kierowana jest korespondencja może określić, kto po jej śmierci będzie mógł zezwolić na jej rozpowszechnienie. Prawo do zezwalania na rozpowszechnianie korespondencji zakłada, że każde jej rozpowszechnienie powinno zostać poprzedzone zezwoleniem – nie tylko to pierwsze (Markiewicz 2012: 110). Szczegółne uregulowanie odpowiedzialności za rozpowszechnianie korespondencji bez wymaganego zezwolenia odbiorcy w art. 78 ust. 1 PrAut w zw. z art. 83 PrAut nie stoją na przeszkodzie uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach (Barta, Markiewicz [red.] 2011: 531).

Prawo autorskie ustanawia również regulację chroniącą tajemnicę źródeł informacji w art. 84 PrAut. Jest on istotny dla twórców *commentary*, którzy najczęściej nie będą objęci regulacją znajdującą się w art. 15 ustawy z 26 stycznia 1984 roku Prawo prasowe (dalej: PrPr). Zatem na podstawie wyżej wskazanego przepisu prawa autorskiego – twórca ma ustawowy obowiązek nieujawniania źródeł informacji, które zostały przez niego wykorzystane w utworze, a także dokumentów, które są związane z tymi informacjami. Słowo „dokument” oznacza nośnik informacji bez względu na to, czy zawiera znaki w postaci pisma lub został utrwalony w formie papierowej (Niewęglowski 2021: 947).

W doktrynie wyrażony został pogląd, że obowiązek nieujawniania źródeł informacji oraz dokumentów aktualizuje się w momencie zastrzeżenia tajemnicy przez informatora (Ferenc-Szydełko [red.] 2021: 563). Jednakże właściwy jest pogląd przeciwny, który wskazuje na to, że tajemnica powinna być chroniona bez względu na zastrzeżenie informatora (Ślęzak [red.] 2017: 587). Wynika to z kategoriycznego sformułowania treści przepisu. Nienależnie jednak od przyjęcia jednego z powyższych stanowisk – zachowanie tajemnicy jest wiążące dla twórcy dopiero w momencie stworzenia utworu (Barta, Markiewicz [red.] 2011: 533). Janusz Barta i Ryszard Markiewicz nie wykluczają jednak zastosowania art. 84 PrAut przez analogię do wytworów ludzkiego intelektu, które jeszcze nie przybrały formy utworów chronionych prawem autorskim (Barta, Markiewicz [red.] 2011: 533).

Obowiązek nałożony na twórcę poprzez art. 84 PrAut nie zaistnieje lub wygaśnie w momencie, w którym:

- 1) twórca dysponował uprzednio informacjami o źródle lub objętymi tajemnicą dokumentami,
- 2) twórca wszedł później w posiadanie informacji lub dokumentów, których nie wiąże obowiązek zachowania tajemnicy,
- 3) treść informacji lub dokumentów została rozpowszechniona,
- 4) osoba powierzająca tajemnicę zmarła,
- 5) sąd wydał orzeczenie zezwalające na publikację informacji lub dokumentów objętych tajemnicą (Barta, Markiewicz [red.] 2011: 533–534).

Do wskazanych wcześniej sytuacji należy oczywiście dodać zezwolenie informatora na rozpowszechnienie źródła informacji lub związanych z informacją dokumentów. W takim stanie faktycznym twórca musi dokonać ustaleń, jakie wiadomości o źródłach i jakie dokumenty może rozpowszechnić, aby uniknąć potencjalnego sporu z informatorem.

Choć prawo autorskie nie określa sankcji za naruszenie obowiązku zachowania tajemnicy z art. 84 PrAut, tak w tym zakresie należy wykorzystać regulację art. 24 KC. We wskazanym zakresie przepisy Kodeksu cywilnego stanowią bowiem przepisy ogólne wobec przepisów prawnoautorskich, dlatego w zakresie nieuregulowanym należy wykorzystywać odpowiednio przepisy o szerszym zakresie stosowania. W ten sposób uzupełnia się normę wynikającą z art. 84 PrAut o sankcję, dzięki czemu jest to norma kompletna.

Poza ochroną źródeł informacji, danych informatorów, korespondencji oraz przekazanych dokumentów, ochroną objęty jest również wizerunek informatorów na podstawie art. 23 KC oraz art. 81 PrAut.

Do twórców *commentary* zastosowanie będą miały przepisy prawa prasowego w przypadku wypełnienia przez publikowane przez nich treści przesłanek uznania za prasę, które zostały wskazane w art. 7 ust. 2 pkt 1 PrPr. Materiały udostępniane w Internecie są kwalifikowane jako prasa, jeżeli są periodyczne, tj. ukazują się w określonych odstępach czasu, oraz opatrzone stałym tytułem albo nazwą oraz numerem bieżącym i datą, np. w ramach serii odcinków udostępnianych na platformie YouTube, którym nadaje się kolejne numery i daty publikacji. Periodyczność oznacza ukazywanie się w określonych odstępach czasu. Nie należy jednak utożsamiać jej z regularnością lub tożsamością okresów między poszczególnymi publikacjami (Siwicki 2014: 88). Ponadto sama ustawa wskazuje, że prasą mogą być wszelkie istniejące i

powstające w wyniku postępu technicznego środka masowego przekazywania, które upowszechniają publikacje za pomocą wizji oraz fonii, np. kanały użytkowników w serwisie YouTube. Kwalifikacji materiałów internetowych jako prasy sprzyja również otwarty katalog publikacji za nią uznawanych. Sam katalog obejmuje programy telewizyjne, które są zbliżone formą do internetowych materiałów audiowizualnych. Za prasę mogą zostać uznane – po spełnieniu opisanych przesłanek – publikacje w formie postów w social mediach oraz transmisje na żywo.

6. Podsumowanie

Twórczość *commentary* to nie tylko możliwość zdobycia ogromnych zasięgów, wyświetleń i popularności. Ten typ materiałów w Internecie łączy się z bardzo dużą odpowiedzialnością. Zwracać uwagę należy nie tylko na wypowiedzane w materiale słowa, ale również na wydźwięk prezentowanych w utworze: dokumentów, grafik, filmów, elementów dźwiękowych. Istotny jest również sposób montażu i ogólny wydźwięk stworzonego materiału.

Twórcy *commentary* powinni być świadomi, że ustawodawca nałożył również na ich rodzaj działalności twórczej określone obowiązki. Są one związane z:

- 1) wykorzystywaniem elementów chronionych prawem autorskim na zasadach prawa cytatu;
- 2) ochroną podstawowych wartości uznanych przez społeczeństwo, które przypisane są każdemu człowiekowi – dóbr osobistych;
- 3) odpowiedzialnością prawnokarną za krzywdzące treści poprzez przestępstwo zniesławienia;
- 4) tajemnicą źródeł informacji w postaci: źródeł informacji samych w sobie, dokumentów związanych z przekazanymi informacjami, a także tajemnicą korespondencji i ochroną wizerunku informatora.

Twórcy kontentu *commentary* muszą równocześnie być świadomi, że wiążą ich nie tylko przepisy prawa powszechnie obowiązującego. Rejestrując się na określonej platformie, np. YouTube, zawierają oni umowę z operatorem tego serwisu (Janas, Ratusznik 2022: 245, 248). Zatem istotne jest również zapoznanie się i stosowanie postanowień regulaminów lub warunków korzystania, które funkcjonują jako warunki umów z platformami, na których publikuje się swoje treści.

Zasadne jest zatem skierowanie apelu do twórców materiałów *commentary*, niejednokrotnie wciąż młodych ludzi, aby nie bali się oni korzystać z pomocy specjalistów – prawników. Jednakże nie należy udawać się po fachową pomoc prawną tylko w momencie „pożaru” i kłopotów związanych z publikowanymi w Internecie treściami. Wsparcie prawników może okazać się nieocenione na etapie produkcji materiału, kiedy będą mogli oni zbadać poziom ryzyka i zaproponować działania minimalizujące, a czasem nawet i zupełnie wyłączające wystąpienie negatywnych skutków dla twórcy.

Wykaz skrótów

KC – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny

KK – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny

PrAut – ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych

PrPr – ustawa z dnia 26 stycznia 1984 roku Prawo prasowe

UŚUDE – ustawa z dnia 18 lipca 2002 roku o świadczeniu usług drogą elektroniczną

Akty prawne

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284, tekst jednolity.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm., tekst jednolity.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm., tekst jednolity.

Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. z 2018 r. poz. 1914, tekst jednolity.

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. z 2021 r. poz. 1062, tekst jednolity.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. z 2021 r. poz. 2345 ze zm., tekst jednolity.

Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, Dz.U. z 2020 r. poz. 344.

Orzecznictwo

Wyrok SN z dnia 29 grudnia 1971 r., I CR 191/71, Dostęp: 19.03.2022. OSNC 1972/78/133.

Wyrok SN z dnia 25 września 1973 r., V KRN 358/73, Dostęp: 19.03.2022. OSNKW 1974/2/27.

Wyrok SN z dnia 18 stycznia 1984 r., I CR 400/83, Dostęp: 19.03.2022. OSNCP 1984/11/195.

Wyrok SN z dnia 11 marca 1986 r. I CR 4/86, Dostęp: 19.03.2022. OSPiKA 1987/4/86.

Wyrok SN z dnia 8 października 1987 r., II CR 269/87, Dostęp: 19.03.2022. OSNCP 1989/4/66.

Wyrok SN z dnia 23 maja 2002 r., IV CKN 1076/00, Dostęp: 19.03.2022. OSNC 2003/9/121.

Wyrok SN z dnia 23 listopada 2004 r., I CK 232/04, Dostęp: 19.03.2022. OSNC 2005/11/195

Wyrok SN z dnia 11 marca 2008 r., II CSK 539/07, Dostęp: 19.03.2022. OSNC-ZD 2008/ D/125.

Wyrok SN z dnia 8 marca 2012 r., V CSK 109/11, Dostęp: 19.03.2022. BSN 2012/6.

Wyrok SN z dnia 8 maja 2014 r., V CSK 361/13, Dostęp: 19.03.2022. OSNC-ZD 2015/ C/38.

Wyrok SN z dnia 7 listopada 2014 r., V KK 231/14, Dostęp: 19.03.2022. Legalis nr 1180521

Wyrok SN z dnia 22 lutego 2019 r., III CSK 11/17, Dostęp: 19.03.2022. LEX nr 2623948.

- Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 17 grudnia 1965 r., VI KO 14/59, Dostęp: 19.03.2022. OSNKW 1966/2/14.
- Postanowienie SN z dnia 14 października 2010 r., II KK 105/10, Dostęp: 19.03.2022. Prok. i Pr. 2011/3/11.
- Wyrok SA w Katowicach z dnia 24 maja 2002 r., I ACa 1459/01, Dostęp: 19.03.2022. OSA 2003/7/30.
- Wyrok SA w Krakowie z dnia 10 czerwca 2016 r., I ACa 275/16, Dostęp: 19.03.2022. LEX nr 2096219.
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 16 lutego 2017 r., VI ACa 1875/15, Dostęp: 19.03.2022. Legalis nr 1595127.
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 13 października 2017 r., I ACa 1208/16, Dostęp: 24.04.2022. LEX nr 2402446
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 29 stycznia 2020 r., V ACa 378/19. Dostęp: 19.03.2022. Legalis nr 2301586.

Opracowania

- Barta, Janusz, Ryszard Markiewicz. 2011. Komentarz do art. 1. W: J. Barta, R. Markiewicz (red.). Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz. Wyd. V. 17–46. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Barta, Janusz, Ryszard Markiewicz. 2011. Komentarz do art. 83. W: J. Barta, R. Markiewicz (red.). Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz. Wyd. V. 530–532. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Barta, Janusz, Ryszard Markiewicz. 2011. Komentarz do art. 84. W: J. Barta, R. Markiewicz (red.). Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz. Wyd. V. 532–534. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Barta, Janusz, Ryszard Markiewicz. 2017. Prawo autorskie i prawa pokrewne. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Błońska, Barbara. 2019. Komentarz do art. 29. W: W. Machała, R. M. Sarbiński (red.). Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz. 634–659. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Dmowski, Stanisław. 2011. Komentarz do art. 23. W: S. Dmowski, S. Rudnicki (red.). Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna. Wyd. X. Warszawa: LexisNexis.
- Ferenc-Szydełko, Ewa. 2021. Komentarz do art. 84. W: E. Ferenc-Szydełko (red.). Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz. Warszawa: C.H. Beck.
- Gabor, Dominik, Katarzyna Grzybczyk. 2021. Digimodernizm: wpływ nowych technologii na kulturę XXI wieku. Prawo Nowych Technologii, 1, 93–101.
- Gienas, Krzysztof. 2021. Komentarz do art. 29. W: E. Ferenc-Szydełko (red.). Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz. Warszawa: C.H. Beck.
- Hypś, Sławomir. 2021. Komentarz do art. 212. W: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.). Kodeks karny. Komentarz. Wyd. 7. Warszawa: C.H. Beck.
- Hypś, Sławomir. 2021. Komentarz do art. 213. W: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.). Kodeks karny. Komentarz. Wyd. 7. Warszawa: C.H. Beck.
- Janas, Tomasz, Ratusznik, Piotr. 2022. Gdy YouTube zawiesza Ci Kanał Sportowy. Mapa drogowa dla youtubera. Monitor Prawniczy, 5, 244–255.

- Laskowska-Litak, Ewa. 2021. Komentarz do art. 1. W: R. Markiewicz (red.). *Ustawy autorskie. Komentarze*. T. I. 39–132. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Machnikowski, Piotr. 2021. Komentarz do art. 23. W: E. Gniewek, P. Machnikowski (red.). *Kodeks cywilny. Komentarz*. Wyd. 10. Warszawa: C.H. Beck.
- Małek, Leszek. 2011. *Cytat w świetle prawa autorskiego*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Markiewicz, Michał. 2012. *Cywilnoprawna ochrona korespondencji*. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Prace z Prawa Własności Intelektualnej*, 1 (115), 90–128.
- Matlak, Andrzej. 2021. Komentarz do art. 29. W: R. Markiewicz (red.). *Ustawy autorskie. Komentarze*. T. I. 776–792. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Niewęglowski, Adrian. 2021. *Prawo autorskie. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Pacek, Grzegorz. 2019. Komentarz do art. 29. W: A. Michalak (red.). *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck.
- Panowicz-Lipska, Janina. 2021. Komentarz do art. 24. W: M. Gutowski (red.). *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1–352*. T. I. Wyd. 3. Warszawa: C.H. Beck.
- Pazdan, Maksymilian. 2020. Komentarz do art. 23. W: K. Pietrzykowski (red.). *Kodeks cywilny. Komentarz*. Art. 1–44910. T. 1. Wyd. 10. Warszawa: C.H. Beck.
- Piesiewicz, Piotr F. 2019. *Zarys problematyki odpowiedzialności cywilnej za naruszenie dóbr osobistych w postaci wpisów umieszczanych na forach internetowych*. *Państwo i Prawo*, 10/2019 (884), 91–104.
- Radwański, Zbigniew, Adam Olejniczak. 2021. *Prawo cywilne – część ogólna*. Wyd. 16. Warszawa: C.H. Beck.
- Raglewski, Janusz. 2017. Komentarz do art. 212. W: W. Wróbel, A. Zoll (red.). *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 212–277d*. T. II. Cz. II. 27–54. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Sieńczyło-Chalbic, Joanna. 2021. *Podmioty praw autorskich. Inne niż twórcy podmioty. Rodzaje utworów*. W: J. Sieńczyło-Chalbic (red.). *Prawo własności intelektualnej. Teoria i praktyka*. 115–150. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Siwicki, Maciej. 2014. *Pojęcie prasy i przestępstwa prasowego*. *Prokuratura i Prawo*, I: 85–105.
- Sobolewski, Przemysław. 2017. Komentarz do art. 23. W: K. Osajda (red.). *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna. Przepisy wprowadzające. Kodeks cywilny. Prawo o notariacie (art. 79–95 i 96–99)*. T. I. Warszawa: C.H. Beck.
- Strugała, Radosław. 2021. Komentarz do art. 43. W: E. Gniewek, P. Machnikowski (red.). *Kodeks cywilny. Komentarz*. Wyd. 10. Warszawa: C.H. Beck.
- Ślęzak, Piotr. 2017. Komentarz do art. 84. W: P. Ślęzak (red.). *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck.
- Traple, Elżbieta. 2011. Komentarz do art. 29. W: J. Barta, R. Markiewicz (red.). *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Wyd. V. 267–275. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Traple, Elżbieta. 2011. Komentarz do art. 34. W: J. Barta, R. Markiewicz (red.). *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Wyd. V. 287–289. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Traple, Elżbieta. 2011. Komentarz do art. 35. W: J. Barta, R. Markiewicz (red.). *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Wyd. V. 289–291. Warszawa: Wolters Kluwer.

Wachowska, Agnieszka. 2009. Cytat utworu audiowizualnego w świetle ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej*, 2 (104), 22–64.

Źródła internetowe

Aferki. YouTube. Dostęp: 25.01.2022. <https://www.youtube.com/c/Aferkitv>.

Fair Use Guidelines For Educational Multimedia. University of Washington, 1996. Dostęp: 24.04.2022. https://depts.washington.edu/uwcopy/Using_Copyright/Guidelines/Fair.php.

GargamelVlog. YouTube. Dostęp: 25.01.2022. <https://www.youtube.com/watch?v=gOCLvO2laMQ>.

Stanowski ATAKUJE Szefa Mafii!!. tomasz gimper działowy. Dostęp: 26.01.2022. 6:20. <https://www.youtube.com/watch?v=YKwkWIOrNVg>.

FRIZ OSKARŻA MNIE O BRAK HONORU (Wersow, Natsu, Ekipa, Team X). WATAHA – Krulestwo. 2021. Dostęp: 26.01.2022. 0:00-19:35 <https://www.youtube.com/watch?v=1WnwnFEa3m4>.

HIPOKRYZJA EKIPY FRIZA (Wersow, Nowciax, Friz, Wujek Luki). WATAHA – Krulestwo. 2021. Dostęp: 26.01.2022. 4:50-9:32. <https://www.youtube.com/watch?v=YDSvyrbPXX>.

LEKSIU GATE – Weryfikacja dowodów (Team X, Konopsky, Wardęga). WATAHA – Krulestwo. 2022. Dostęp: 30.01.2022. 0:00-9:05. https://www.youtube.com/watch?v=3aFCXSLN_Uk.

SEKRETNY FOLDER LEKSIA – Leksiu Gate (Konopsky, Team X, Wardęga). WATAHA – Krulestwo. Dostęp: 01.02.2022. 10:34. <https://www.youtube.com/watch?v=etEjBscP8HQ>.

Polski YouTube REWIND 2021. Z Dvpy. Dostęp: 07.02.2022. 27:20-34:12. https://www.youtube.com/watch?v=nn3_xOn6qo8.